

Komisja Europejska w Rekomendacjach dla Polski podtrzymała zalecenie dotyczące wycofywania specjalnego systemu emerytalnego dla rolników, argumentując, iż KRUS tworzy zachęty dla drobnych producentów rolnych do pozostania w tym sektorze, co skutkuje ukrytym bezrobociem na obszarach wiejskich, negatywnie wpływa na produktywność oraz powiększa szarą strefę.

• Opis przypadku

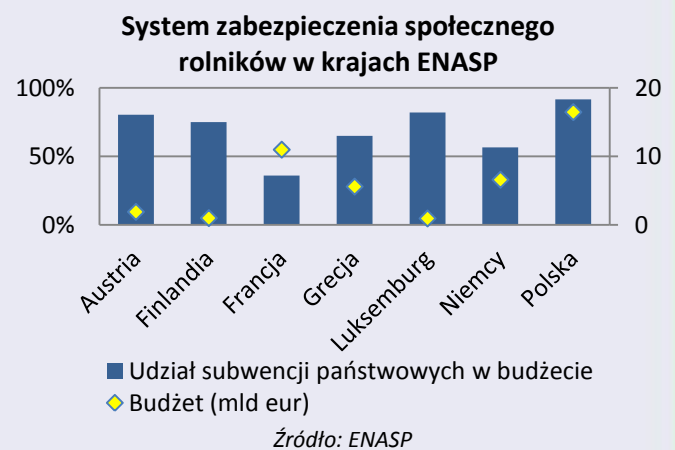
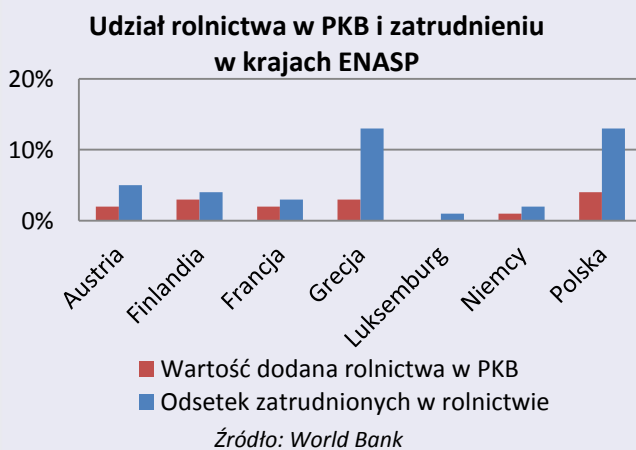
W dalszym ciągu nierozwiązana pozostaje kwestia reformy systemu zabezpieczenia społecznego rolników, pomimo zalecenia KE o włączeniu tej grupy zawodowej do systemu powszechnego (Komisja Europejska 2014). Ważnym krokiem w stronę reformy KRUS miało być, zapowiadane przez premiera na rok 2014, wprowadzenie rachunkowości podatkowej dla rolników w miejsce obecnego podatku rolnego (D. Tusk 2011). Niestety, zmiany zostały odsunięte w czasie, gdyż jak twierdzi Wicemarszałek Sejmu Eugeniusz Grzeszczak „Stworzymy tylko pewną mitręgę związaną z prowadzeniem ksiąg i wpływy do budżetu - zarówno budżetów samorządowych, jak i budżetu państwa - będą z tego tytułu mniejsze”. Ponadto, Minister rolnictwa i rozwoju wsi nie przewiduje podejmowania prac w tym zakresie do końca kadencji (Maciejewicz, Skwirowski 2014). Podatek dochodowy miał zastąpić obecny podatek rolny, który nie ma nic wspólnego z dochodami osiąganymi z działalności rolniczej. Wciąż funkcjonujący podatek rolny jest naliczany w zależności od powierzchni gospodarstwa rolnego oraz jakości gleby, na której dane gospodarstwo się znajduje. Wysokość proponowanego podatku dochodowego miała być tak ustalona, by był on neutralny zarówno dla budżetu państwa, jak i rolników. Poza tym, podatek dochodowy miał objąć tylko większe gospodarstwa rolne (powyżej 6 ha), więc nie ma podstaw by sądzić, że koszty transakcyjne (prowadzenia rachunkowości) w małych gospodarstwach byłyby relatywnie wysokie.

• Ocena eksperta FOR

W społeczeństwie demokratycznym obywatele muszą być traktowani w jednolity sposób, a wszystkie odstępstwa od tej zasady powinny mieć swoje uzasadnienie. Dochodowość rolnictwa jest dużo niższa niż innych działów gospodarki (w rolnictwie zatrudnionych jest 13 proc. ludności Polski, wytwarzając jedynie 4 proc. PKB (World Bank 2014)), niskie są również dochody rolników (przeciętne dochody w rolnictwie są o 32 proc. niższe niż średnio w całej gospodarce (GUS 2014)), a całkowita likwidacja preferencyjnego systemu mogłaby oznaczać poważne problemy finansowe dla części drobnych i bardzo nisko dochodowych gospodarstw. Wątpliwość jednak budzi sposób oskładkowania producentów rolnych (składka zryczałtowana, nie powiązana z wysokością dochodów), gdy ci **osiągając wysokie dochody, płacą zdecydowanie niższe składki niż ubezpieczeni w ZUS o analogicznych dochodach**. Składka na ubezpieczenie społeczne w ZUS dla płacy minimalnej wynosi 504 zł miesięcznie (ZUS 2014), natomiast najniższa składka w KRUS (dla areалу poniżej 50 ha) 126 zł.

Wysokość świadczeń w KRUS jest w minimalnym stopniu powiązana z wpłaconymi składkami. System ten w żaden sposób nie zachęca więc do wydłużania okresu aktywności zawodowej, ani do zwiększania płaconej składki (Neneman, Plich, Zagórski 2013). Co więcej, różnica między wysokością składki a wysokością świadczenia jest bardzo duża, co sprawia, że **zamożni rolnicy są dotowani przez resztę społeczeństwa**.

Niskie stawki ubezpieczeniowe oznaczają *de facto* wysokie koszty funkcjonowania takiego systemu, w znacznym stopniu dofinansowanego przez budżet państwa. Plan finansowy Funduszu Emerytalno-Rentowego KRUS na rok 2014 zakłada budżet w wysokości 17,5 mld zł, z czego 91 proc. (ponad 16 mld zł) jest dotowane bezpośrednio z budżetu państwa. Tak duża redystrybucja środków nie ma uzasadnienia społecznego, ani ekonomicznego. Istotną kwestią jest również luźna definicja „rolnika uprawnionego do korzystania z KRUS”, która umożliwia fikcyjne prowadzenie gospodarstwa i osiąganie dochodów poza rolnictwem. Ponadto, rolnicy jako dobrze zorganizowana grupa społeczna, poprzez nacisk na polityków, od lat utrzymują *status quo* w kwestii reformy. **Nawet na tle innych krajów europejskich, w których również istnieją oddzielne systemy dla rolników, Polska wypada słabo.** Odsetek ludności zatrudnionej w rolnictwie w Polsce jest zdecydowanie najwyższy wśród krajów ENASP (*European Network of Agricultural Social Protection Systems*), co jak już wspomniano, ma swoje odbicie w udziale dotacji z budżetu państwa do KRUS. Systemy ubezpieczenia rolników w tych krajach również są dofinansowywane ze środków publicznych, jednak rozmiar tego transferu nie jest tak wysoki. Ponadto, udział rolnictwa w PKB dla większych krajów zrzeszonych w ENASP oscyluje wokół tego samego poziomu i jest niższy niż w Polsce (World Bank 2014).

Ciekawe rozwiązanie prezentuje publikacja przygotowana w ramach programu Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej – „Koncepcja reformy systemu ubezpieczeń społecznych rolników”. Autorzy proponują nowy model ubezpieczeń społecznych rolników, gdzie podstawą obliczania składki byłyby wszystkie dochody rolników. Schemat ten wyróżnia trzy grupy gospodarstw rolnych:

1. osiągających niskie dochody – ubezpieczeni w KRUS,
2. osiągających średnie dochody – ubezpieczeni w systemie hybrydowym,
3. osiągających wysokie dochody – ubezpieczeni w ZUS.

Istotną kwestią w propozycji reformy jest precyzyjne określenie granic między grupami rolników tak, aby „naturalne” wychodzenie rolników z systemu preferencyjnego dokonywało się wskutek zwiększania się ich dochodów, zarówno z gospodarstwa rolnego, jak i innej działalności („rolnicy”, których podstawowym źródłem utrzymania nie jest rolnictwo, zostają wyłączeni z preferencyjnego systemu). Wygaszanie preferencji zależałoby również od tempa przemian w rolnictwie, koniunktury gospodarczej i uwarunkowań politycznych.

/Recenzent: Dawid Samoń

Bibliografia

Komisja Europejska, *Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r.*, 2014; GUS, *Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2012 r.*, 2014; KRUS, *Plan finansowy Funduszu Emerytalno-Rentowego*, 2014; KRUS, *Rolnicze systemy ubezpieczeń społecznych w wybranych krajach Unii Europejskiej*, 2010; Maciejewicz P., P. Skwirowski, *Rolnicy wolni od PIT. Tusk obiecał, termin minął. Podatku nie ma i nie będzie?*, Gazeta Wyborcza 2014; Neneman J., M. Plich, M. Zagórski, *Koncepcja reformy systemu ubezpieczeń społecznych rolników*, Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej 2013; Składki i świadczenia, ZUS 2014 (<http://www.zus.pl/seminariaprognozy/default.asp?p=1&id=35>); Tusk D., *Expose premiera Donalda Tuska*, 8.11.2011; World Bank, *The Little Data Book 2014*.

Kontakt do eksperta

Sylwester Fronczak

e-mail: sylwester.fronczak@gmail.com

Forum Obywatelskiego Rozwoju

Al. J. Ch. Szucha 2/4 lok. 20, 00-582 Warszawa

tel. +48 22 628 85 11, +48 691 232 994

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl

Dołącz do nas: [facebook.com/FundacjaFOR](https://www.facebook.com/FundacjaFOR)